

música

# De La Principal a La Selvatana

## Un any de celebracions importants

Per començar l'article d'una manera una mica trencadora, podríem destacar, amb un punt d'humor, la paradoxa que envolta la creació, al seu moment, d'ambdues cobles. El 1888 va ser fundada La Principal, que, tot i ser La Principal, no tenia cap dels seus músics fill de la localitat. I, per l'altra banda, el 1913 es funda La Selvatana, a Cassà, població que malgrat portar el complement «de la Selva» no forma part d'aquesta comarca, sinó del Gironès. Embolica que fa fort.

JOAN DOMÈNECH > TEXT

**P**el que fa a La Principal, efectivament, el flabiolaire era de Celrà (Robert Mercader); els tibles (Josep Casanovas *Paixero*, i Rafael Godó, *l'Espandanyer*) eren de Palamós i de Torroella de Montgrí, respectivament; els instrumentistes de tenora (Josep Collboni i Marià Marenjà) eren de Sant Antoni de Calonge i de Palafrugell; els cornetins —les trompetes no s'introduïrien fins al 1922— (Simó Teixidor i Sebastià Vila) eren de Flaçà i de Girona; els fiscorns (Sisó Martí i Jacint Solà) de Cornellà de Terri i de Santa Coloma de Farners; i el contrabaix (Josep Canet), de Torroella de Montgrí, l'única vila, per cert, que hi tenia dos representants! Sembla que procedien de la reorganització d'una cobla coneguda amb el nom de La Vella.



Hi ha constància documental del fet en el setmanari de l'època *El eco bisbalense* (22-03-1888). Posteriorment s'hi van anar incorporant elements formats a l'escola del notable músic Joan Carreras i Dagas, que havia tornat

>> *La Principal de la Bisbal l'any 1882, quan guanyà el primer premi a Barcelona.*

**El 1892, La Principal va participar en el concurs de cobles convocat a Barcelona amb motiu del IV Centenari del Descobriment d'Amèrica**

de França el 1880 i s'havia establert a la Bisbal, on l'Ajuntament li concedí una subvenció perquè hi fes classes. El 1892 ja van participar en el concurs de cobles convocat a Barcelona amb motiu del IV Centenari del Descobriment d'Amèrica, i el 1897 en el concurs de Girona. En ambdós llocs van obtenir el segon premi. El 1902, van obtenir el primer a les festes de la Mercè de Bar-



>> *La Principal de la Bisbal al voltant de 1920.*

celona, compartit amb la Principal de Peralada. Ja hi comencem a trobar, llavors, gent de pes: Magne Bosch, Albert Martí, Enric Barrera *Nardo*... Guanyen més premis els anys 1906, 1912, 1915 i 1916. Del 1906 és, precisament, la primera gravació de sardanes, de les moltes que ha fet la cobla-orquestra al llarg de la seva existència.

#### **Els Saló de Palau-sator**

A partir de 1911 ja trobem membres de la nissaga de Palau-sator a la formació bisbalenca: primer, Josep Saló (1912-1915), després Emili i Martí Saló Parals, i finalment els fills d'aquest darrer, Emili i Conrad. Conrad Saló i Ramell acabaria essent-ne director el 1935. Van apareixent, també, d'altres noms mítics: Enric Barnosell (tible), Josep Coll Ligora (tenora)...

En el concert de cap d'any de 1918, celebrat al Palau de la Música de Barcelona, comparteixen cartell amb Els Montgrins i La Principal de Peralada.

El 1926 —quan ja els trobem a la primera categoria en el registre del Sindicat de Músics— fan el primer viatge a l'estranger, concretament a París.

#### **Cobla Oficial de la Generalitat de Catalunya**

El 6 de juliol de 1933 el president Francesc Macià els va nomenar Cobla Oficial de la Generalitat de Catalunya. Durant la Guerra Civil, les autoritats van enviar la cobla a fer una gira per Europa per recollir fons per al Socors Roig. Això va fer que, després de l'enfrontament, amb l'adveniment del franquisme, la distinció li fos arrabassada i molts músics van patir represàlies, i fins i tot es donà el cas extrem d'Ernest Corominas, que fou afusellat. A partir de 1950, quan hi ha una forta remodelació, la cobla es perfila ja amb molts dels noms que s'hi van fer famosos darrerament: Emili Poch, Àngel Pont, Ricard Viladesau, Paco Capellas

### **El 6 de juliol de 1933 el president Francesc Macià va nomenar La Principal de la Bisbal Cobla Oficial de la Generalitat de Catalunya**

—que, després de la trompeta, passà a tocar el contrabaix fins a la seva mort (1977)—, Martí Teixidor, Josep Vallespi, etc. L'any 1963 celebren el 75 aniversari, i l'alineació —els sardanistes se saben la composició de les cobles com els aficionats al futbol se saben els components dels equips favorits— ja està formada al davant per Emili Poch, Lluís Turet, Àngel Pont, Ricard Viladesau i Joan Sagrera, i al darrere per Pau Francesch, Joan Sadurní, Paco Capellas, Martí Teixidor —un excel·lent vocalista en formació d'orquestra—, Joaquim Coma, Josep Puig *Moreno*, Conrad Saló i Fèlix Horcajo. Hi passarà, també, el tenora Josep Roura (1971-1978), substituït, més tard, per Jaume Vilà (1978-1983). L'any 1973, i després d'haver sofert un revés en cremar-se'ls els instruments, partitures i altres materials a l'envelat de Salt, són la primera cobla que intervé a la Televisió Espanyola (25 de març). El 1974 i el 1975 actuen a Veneçuela. Després ve l'època dels Torrent, Parés, Vilà, Riumalló, Cassú, Xandrich... Amb la recuperació de la democràcia, sota el president Josep Tarradellas, el 8 de setembre de



>> *La Principal, l'any 1932, quan guanyà el premi d'honor a Sant Feliu de Guíxols.*



>> *La Principal de la Bisbal, l'any 1956.*

1978, tornen a rebre el títol de Cobla Oficial de la Generalitat de Catalunya. Deu anys després, en ocasió del centenari de la cobla, editen un àlbum amb quatre discs i clouen les celebracions al Gran Teatre del Liceu en presència del president Jordi Pujol. En aquesta època ja en formen part Josep Gispert, Jordi Parrot, Josep Ramon Prats, Joan Sadurní, Ernest Margall, Pere Cortada, Bernat Sellens... Després vindrien els Rabasseda, Pujals, Castelló, Font, Mora, Duch, Malonda, Margalef... La Bisbal estarà present en els Jocs Olímpics de 1992, a Barcelona, i a l'Expo de Sevilla del mateix any.

La celebració, enguany, del 125 aniversari, ha comportat significatives actuacions de La Principal de la Bisbal, unes vegades per iniciativa de les entitats sardanistes disposades a homenatjar els seus ídols, d'altres per la mateixa cobla, que ha ofert audicions i concerts de gran rellevància (alguns de música de ball compartint escenari amb l'Orquestra Maravella) i també ha editat discs commemoratius importants. La cobla està en possessió de la Creu de Sant Jordi.

Els directors d'aquesta destacada formació han estat Robert Mercader (1888-1891), Josep Canet (1891-1894), Josep M. Soler (1894-1912), Josep Saló

(1912-1916), Genís Canet (1916-1935), Conrad Saló (1935-1977), Josep Cassú (1977-1990), Josep M. Surrell (1990-1992) i Francesc Cassú Jordi (des de 1992 fins avui).

La Bisbal ha estat sempre valorada pels seus grans intèrprets de tenora. N'esmentem els més destacats: Albert Martí (1900-1922), Ramon Rossell (1922-1923), Josep Coll (1923-1928), Ferran Rigau (1928-1930 i 1935-1948), Josep Colomer (1931-1932 i 1934-1935), Francesc Jiménez (1932-1035), el gran Ricard Viladesau (1950-1970), a qui Pau Casals anomenà «Príncep de la tenora», Josep Roura (1971-1978), Jaume Vilà (1978-1983), Josep Gispert Vila (1983-2011), i actualment Ferran Miàs.

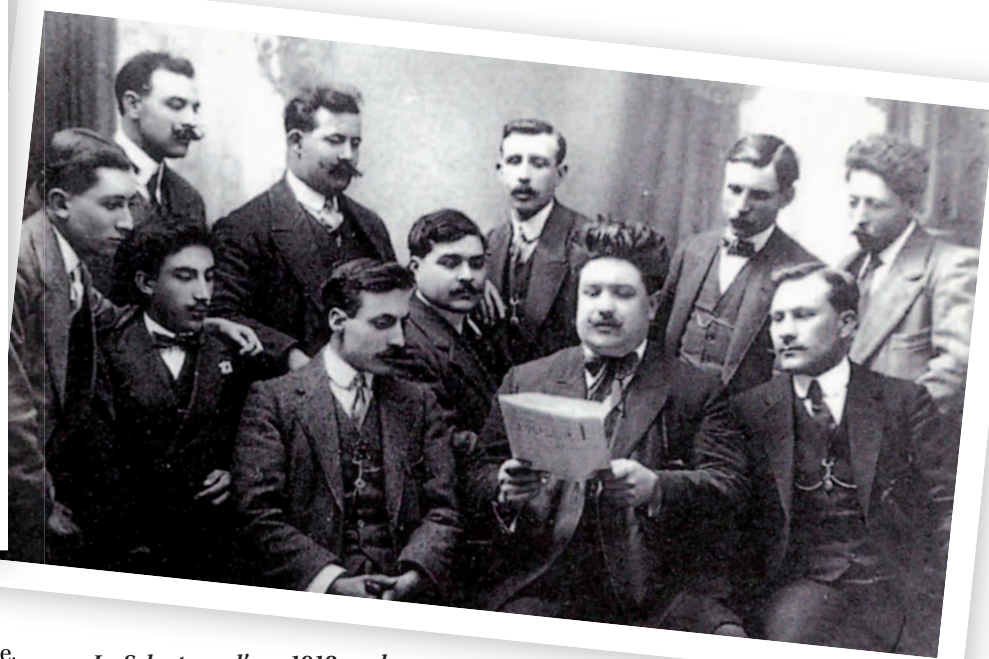
També caldria recordar excel·lents tibles: Enric Barnosell (1914-1939), Àngel Pont (1950-1970), Joan Parés (1970-1995), Lluís Turet Soler (1956-1996), que, a més, era un bon pintor de paisatges. També caldria ressaltar cadascun dels instrumentistes —inoblidables,

per exemple, els fiscorns Conrad Saló, Tomàs Garcia, Josep Puig *Moreno*, Josep Riumalló, Josep Cassú...— però no disposem de l'espai suficient. Serveixi d'exemple la professionalitat del contrabaixista Joan Xandrich, el músic actual més antic de la cobla (des de 1977).

### La Selvatana

La Selvatana celebra un centenari rodó. Va debutar a l'aplec de l'ermita cassanenca del Remei, just a tocar Camp-llong, el 13 d'octubre de 1913. Va néixer de la desunió —permeteu-nos la ironia— produïda dins de la cobla Unió Cassanenca, formació que ja existia a Cassà des de 1895. Entre els dissidents i altres músics que s'hi van incorporar van formar La Selvatana. Repetien un nom que ja havia portat efímerament una anterior cobla de finals del s. XIX que durà un parell d'anys i amb la qual no van tenir, però, cap relació directa. Entre els seus creadors hi havia el destacat músic fill de Sant Joan de les Abadesses Ramon Serrat i Fajula, que en fou el director. De fet, dominaven els músics de Cornellà de Terri —n'hi havia quatre: el segon tenor, Josep Comas, el cornetí Cebrià Gratacòs, el fiscorn Pere Arpa i el contrabaix Joan Casadevall— i de Cassà només n'hi havia dos: el flabiolaire Enric Abella i el segon tible Robert Vilallonga. Comple-

**Durant la Guerra Civil, les autoritats van enviar La Principal de la Bisbal a fer una gira per Europa per recollir fons per al Socors Roig**



taven el mapa geogràfic el primer tible, Pere Mercader, de l'Escala; el cornetí Miquel Solà, de Vidreres; el trombó Miquel Roca, de Salt, i el fiscorn Vicenç Jordà, de Sant Feliu de Guíxols.

La direcció del mestre Serrat dura poc temps i el 1915, precisament per substituir-lo, ingressa a La Selvatana el tenora Josep Coll Ligora, que aquest sí que és de Cassà. Aquest instrumentista excepcional passà per totes les grans cobles de l'època: La Selvatana, La Bisbal, Barcelona, i deixa en totes el record de la seva gran professionalitat.

Ja que estem parlant de les efemèrides que enguany viuen aquestes dues cobles emblemàtiques —La Bisbal i La Selvatana— val la pena constatar que ambdues han compartit en les seves formacions, a semblança del cas de Josep Coll, la presència —en diferents moments, és clar— de figures clau de la interpretació sardanística. Podríem esmentar membres de la família Saló (Martí Saló Parals i Emili Saló Ramell), Pasqual Molí, Josep Colomer, Josep Puig Castelló *el Moreno*, Joan Parés, etc. I segurament que en trobaríem d'altres.

El 1916, La Selvatana va ser premiada en un concurs de cobles de Girona, però al darrere de la Bisbal, cosa que va donar lloc a discussions i controvèrsies d'aquelles que han posat el gra de sal o de pebre a les converses entre aficionats i partidaris d'uns o dels altres. Entre 1915 i 1920 hi toca el flabiol i la dirigeix Josep Gravalosa i Geronès,

>> *La Selvatana, l'any 1913, amb els fundadors al voltant del mestre Ramon Serrat.*

un personatge carismàtic dins del món de la música sardanística. També per aquesta formació van passar Enric Abella, Robert Vilallonga, Pere Mercader i altres com Jaume Baró, Pere Arpa, Vicenç Jordà, Miquel Solà, Amadeu Rovira, Jaume Xiribella —que després aniria a la Cobla Barcelona—, Ferran Prunell *Nando*, Carles Pujol, Enric Gratacòs, Felícia Juanola, Pere Pruñonosa, més conegut com a *Trumfa*...

Amb l'esclat de la Guerra Civil la cobla també va patir els seus problemes. Un cop acabada la contesa, el titular de la denominació, Pere Arpa, torna de França el juny de 1939 i reorganitza la cobla amb els músics que va recuperant, i el dia de Corpus ja van a tocar, com a orquestra, a l'Alhambra de Granada! Entre 1942 i 1947 dirigeix la formació el vidrerenc Francesc Mas Jané, que la deixa per fundar i dirigir l'Amoga, de Vidreres. El 1945, entre els components hi trobem el banyolí Rossend Palmada, compositor molt popular. També hi ha els tenores Josep Colomer i Lluís Cotxo, més endavant. I els tossencs Josep Maymí (trompeta) i

Tomàs Grau, i Rafael Figueras, de Sant Feliu de Guíxols.

Al voltant dels anys cinquanta La Selvatana participa en les memorables ballades que organitzava a Barcelona, al carrer Vallespir, el promotor sardanista Josep Noguera i Solé. També és l'època en què s'hi incorpora el tenora Josep Mir, que hi estigué gairebé una trentena d'anys, fins a la seva mort (1979). Dins d'aquesta mateixa dècada actuen molt sovint a França (Bordeus, Lió, Marsella, Niça, Pau...).

El 21 de juliol de 1957 la Selvatana participa en el Gran Aplec Tarragoní de la Ciutat Residencial dels Sindicats. Cal trampejar les efemèrides que munta el règim franquista de la millor manera possible! I que no hi faltin sardanes!

L'any 1960 hi ingressa un músic i compositor de gran reputació, Pere Fontàs, que en serà director una bona etapa. El 1967 La Selvatana és una de les cobles que enregistren discs per al segell Canigó. El 1974 és la cobla estrella en la III Nit de la Sardana de l'Any, a Figueres. El 1988 celebren les noces de diamant i els components són, llavors, Francesc Cortada (flabiol), Raimon Sabater i Josep Planas (tibles), Jaume Condal i Marcel Raho-la (tenors), J. Antoni Gómez, Carles Planes i Josep M. Roviras (trompetes),

**La celebració, enguany, del 125 aniversari ha comportat significatives actuacions de La Principal de la Bisbal**

ARXIU DE L'AUTOR



>> *L'instrumentista de tenora Josep Coll Ligora, que estigué a les dues cobles, La Selvatana i La Principal, l'any de la seva jubilació (1957).*

ARXIU DE L'AUTOR



>> *Ricard Viladesau i Caner, a qui Pau Casals definí com a «Príncep de la Tenora», estigué a La Principal de la Bisbal entre 1950 i 1970, l'any de la seva jubilació.*



>> *Formació de La Selvatana el 1988.*

Narcís Baulida i Joaquim Coma (trombons), Francesc Josep Rodríguez i Pere Fontàs (fiscorns) i Antoni Blázquez (contrabaix). Després van venir altres noms destacats, els Farràs, Santaliestra i la gent d'ara. Antoni Mas Bou, l'home que ha posat ordre en el Sindicat dels Músics i n'ha dignificat la feina, va dirigir La Selvatana entre 1994 i 1997. El director actual, des de fa un temps, és Jesús Santaliestra. La Selvatana també ha tingut excel·lents intèrprets de tenora: Ramon Serrat (1913-1915), l'esmentat Josep Coll (1915-1924 i 1939-1942), Carles Pujol (1924-1933), Pasqual Molí (1933-1936), Josep Colomer (1942-1945), Lluís Cotxo (1945-1950), Josep Mir (1950-1979), Josep M. Brugué (1979-1988), Jaume Condal (1988-1991) i l'actual Josep Farràs (des de 1991).

La Selvatana ha preparat per a aquest any un conjunt d'actes molt interessants: audicions especials —entre les quals hi ha la participació excepcional a la Nit dels Músics de Cassà—, una exposició commemorativa, un Concert del

Centenari, i —el 13 d'octubre— la gran festa dels cents anys. També editaran tres discs compactes, i segur que sortiran altres realitzacions.

Ambdues cobles ja van trobar, al seu moment, qui els escrivís la seva trajectòria artística. Robert Roqué i Jutglà ho féu l'any 1988 en ocasió del 75 aniversari de la cobla La Selvatana, i el malaguanyat Eugeni Molero Pujós, dedicà a la Bisbal el volum del centenari el mateix any, publicacions ambdues que van rebre el suport del servei editor de la Diputació de Girona. Des d'aquestes pàgines, 25 anys després hem actualitzat, doncs, les dades, i ens hem fet ressò d'un fet que, dins de la música nostrada i de la cultura popular, constitueix una fita important a tenir en compte. En el desplegament identitari de Catalunya la història sardanista també té el seu paper. I les cobles en són una part essencial.

**Joan Domènec i Moner**  
*és historiador.*

La part gràfica s'ha extret dels llibres següents:

— *La Principal de la Bisbal, cobla de la Generalitat de Catalunya* d'Eugeni Molero. Col·lecció Francesc Civil Castellvi (núm. 2). Diputació de Girona, Girona, 1988

— *La Selvatana, 75 anys d'una cobla orquestra* de Robert Roqué Col·lecció Francesc Civil Castellvi (núm. 3). Diputació de Girona, Girona, 1988

**La Selvatana celebra un centenari rodó. Va debutar a l'aplec de l'ermita cassanenca del Remei, just a tocar Campllong, el 13 d'octubre de 1913**